

מהדורת הרב שיי"פ

ספר פרי הארץ המבואר

מכבוד אדמו"ו גאון תפארת ישראל חסידא ופרישא בוצינא קדישא עמודא דנהורא
אור המאיר לארץ וחוצות כבוד שם קדושתו

מ' **מנחם מענדל** בהרב מוהר"ר משה זצוק"ל

אשר מקום ישיבתו הי' בעה"ק טבריא תוב"ב, והמה דברי קדשו בכל שבת ושבת
למסתופפים בצלו צל החכמה

וקבצן הרב המופלג בתו"ר החסיד כמ' אלעזר זוסמן זלה"ה סו"ד דארעא קדישא תובב"א,
ממנו הגיע לידנו, ומן המועט הזה אורו עינינו. ובכדי שיהיו שמעתתו מבדרין בעלמא כבקשת
דוד המלך ע"ה אגורה באהלך עולמים וכפ' רז"ל, נתגלגל הדבר אשר ביום הלך ארון הק'
ונעלה האור לשרשו התחלנו להדפיס דבריו הק' אשר מנובלות אורו יאירו כל הארץ
וצירפנו לזה מה שמצאנו דברי קודש של הרב הקדוש המפורסם מ' אברהם בהרב הקדוש
המפורסם רשכבה"ג מ' דוב בער ממעזריטש, הוא מפ' בראשית עד כוונת המקוה כי אידי
דזוטר מירכים, וזכות הרבנים הק' יגן עלינו ויעמוד לנו ויגלה לנו משיח צדקינו במהרה בימינו
אמן.

(נוסח שער דפו"ר)

מהדורה חדשה מפוארת, מאירת עינים, מוגהת בהגהה מדויקת ומתוקנת,
נוספו אלפי מראי מקומות וציונים, נפתחו ראשי תיבות וקיצורים,
הקטעים חולקו לפסקאות קצרות, נוספו סימני פיסוק וניקוד,
בתוספת כותרות משנה, והערות ביאור עם ציונים והשוואות לדבריו

יו"ל בס"ד על ידי מכון "אור לישרים" ירושלים – נהריה
שע"י ישיבת אביר יעקב "אור מאיר ושמחה" נהריה
שנת תשפ"ה לפ"ק

פרי הארץ המבואר

להרה"ק רבי מנחם מנדל מויטעפסק זיע"א

יוצא לאור על ידי מוסדות אביר יעקב נהריה
מכון אור לישרים ירושלים
בראשות הרב שלמה אביהצירא שליט"א

עורך ראשי

הרב מנחם מנדל פומרנץ

מבקר אחראי	עורך אחראי
הרב אהרן פישר	הרב זושא דינקלס

עורכים ומבקרים

הרב משה יוסף שטרנליכט

הרב שמואל ליבוביץ	הרב יוסף שרייבער
הרב פנחס הוניגסברג	הרב אברהם פיליפ
הרב נחום רייפן	הרב אברהם מרדכי וויץ
הרב אהרן רייכמן	הרב פנחס מנחם ברקוביץ
הרב יהונתן כהן	הרב שמחה בונים טשארני

פרקי תולדות

הרב יהושע זילברברג

נסדר ע"י ממלכת התורה "עוז והדר"
בנשיאות הגאון הצדיק רבי יהושע לייפער שליט"א
אבדק"ק "באר משה" מאנסי

הפצה והזמנות: 'היכלי תורה'

באירופה:	בארה"ב:	בארץ ישראל:
tel. 44-191-430-0333	tel. (718) 437-0054	טל'. 02-9924603
fax. 44-191-430-0555	fax. (718) 437-3514	פקס. 03-5435884

כל הזכויות שמורות ©

לישיבת אביר יעקב
אור מאיר שמחה נהריה
רח' אביר יעקב 27
נהריה

הואיל ומושקע במהדורה זו הון רב ויגיעה רבה, לכן ע"פ דין תורה ולהבדיל ע"פ הזכויות בכל המדינות, אנו אוסרים בכל תוקף כל הדפסה צילום והעתקה כולל העתקה חלקית או אחסנה במחשב או מאגר כל שהוא כל חלק מהספר, וכן אין לעשות כל שימוש מסחרי בחומר הנדפס ובהוספות. הספר נמכר רק על מנת שלא יעשה בו שימוש שלא כדין. ושארית ישראל לא יעשו עולה.

נדפס בארץ ישראל
על נייר חו"ל
שאין בו חשש חילול שבת

Printed in E. Israel

עימוד: 'גוויל'

הארות והערות יתקבלו בברכה
מכון אור לישרים
רח' יוסף חכמי 30 ירושלים
פקס: 03-5423180

מאמרי הרה"ק רבי אברהם המלאך זי"ע

פרשת בראשית

עבודת הצדיק להפך היש לאין ולהעלות המדות לשרשם

ויעש אלקים את שני המאורות הגדולים את המאור הגדול לממשלת היום ואת המאור הקטן לממשלת הלילה ואת הכוכבים (א טו). כי הנה ואידוע (ראה ספר יצירה

פ"ג מ"ה) שהשם יתברך האציל העולמות וברא יש מאין. ויועיקר היה כדי שהצדיק יעשה מיש מאין, ויוכיניע כל המדות להשם יתברך, כמו שאמר דוד המלך עליו השלום 'לך ה' הגדולה' וכו' (דה"א א' כט יא), ויועלה כל המדות לשרשם ולא יהיו נמתקים בשרשם.

ביאורי החסידות

אין סוף ויצר את עולם האצילות, ולאחר מכן ברא את העולמות בריאה, יצירה, ועשייה עולם הזה, וכולם נבראו יש מאין. ג. תכלית האצלת העולמות ובריאת העולם הזה, היא מחמת שרצה ה' שהצדיק בעבודתו יהפוך את היש לאין, היינו שעל ידי עבודתו יבטל את היש הגשמי לשורשו שהוא האין, וזאת על ידי הכנעת המדות והעלאתם לשורשם כדלהלן. ד. לשון הפסוק: 'ויברך דוד את ה' לעיני כל הקהל וגו' לך ה' הגדולה והגבורה והתפארת והנצח וההוד כי כל בשמים ובארץ לך ה' הממלכה וגו'. ורומז הוא לשבעת המדות, חסד, גבורה, תפארת, נצח, הוד, יסוד, מלכות. ראה עוד בצינונים. ה. בחינת הבינה

א. מאמרים אלו לפרשיות בראשית נח ולך לך וכוונות המקוה נדפסו בדפוס קאפוסט תקנ"ד בראש הספר, אך מאמרים אלו אינם לרבינו, ונדפסו שוב לאחר כמה שנים בשנת תרי"א בספר חסד לאברהם, ולפי שהודפס ככה בכל המהדורות הותרנו אותם גם במהדורתנו, וכך כתב שם המו"ל בשער דפוס: צירפנו לזה מה שמצאנו ד"ק של הרב הקדוש המפורסם מ' אברהם בהרב הקדוש המפורסם רשכבה"ג מ' דוב בער ממעזריטש והוא מפר' בראשית עד כוונת המקוה, כי אידי דוטר מירכיס, וזכות הרבנים הק' יגן עלינו ויעמוד לנו ויגלה לנו משיח צדקנו במהרה בימינו אמן. ב. בעת הבריאה הקב"ה האציל מאור

צינוני החסידות

שהוא יש גמור ונפרד האור והזיו שלמעלה, שהוא בחינת ביטול והתכללות באין סוף ברוך הוא שיהיה ביטול היש לבחינת אין הנמשך בתוכו, ועל זה אמרו רבותינו ז"ל (תנחומא נשא טו) נתאוה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים, פירוש 'בתחתונים', הגם שאין לפניו יתברך מעלה ומטה, אלא ש'תחתונים' נקרא מקום היש, ונתאוה להיות לו שם דירה והשראה דהיינו להיות שם המשכת האין, כדי שיהיה היש בטל לאין, ונמשך ביטול זה מעולם ועד עולם מדרגה אחר מדרגה עד שיומשך ביטול זה גם למטה להיות ביטול היש גם בעשיה הגשמיות.

ויו ויכניע כל המדות להשם יתברך כמו שאמר דהע"ה ז"ל 'ה' הגדולה' וכו'. דוד רמז במאמר זה לשבעת המדות, כמבואר בתקוני זוהר (מקן מ"א פל): שבע ספרין דשבת דוד בהון לקוב"ה הרא הוא דכתיב 'לך ה' הגדולה והגבורה' וגו'. וראה מה שכתב בקדושת לוי (פר' שופטים ד"ה לאשים טו): דוד המלך אמר 'לך ה' הגדולה והגבורה', ד' גדולה' מרמז על מידת אהבה, ו'גבורה' היא מידת יראה שאדם ירא מפניו יתברך, וכן מידת התפארת, וכן מידת הנצחון, וכן מידת הוד, וכן מידת התקשרות שהוא הדבקות אליו יתברך, וכן מידת מלכות 'לך ה' הממלכה והמתנשא' וגו' שאנו ממליכין אותו יתברך עלינו, וחשב דוד המלך השבע מדות, ע"כ. ומדת יסוד נכללת במה שאמר 'כי כל בשמים ובארץ' כמבואר בזוהר (פמס ריא מהימנא טו). וד' ויעלה כל המדות לשרשם ואי יהיו נמתקים בשרשם. בענין זה ראה מה שכתב רבינו להלן (פר' לך לך ד"ה

ואן ידוע שה' יתברך האציל העולמות וברא יש מאין. זה לשון הספר יצירה שם: יצר מתהו ממש ועשה את אינו ישנו. ע"כ.

וכתב הרמב"ן (נלושים א' ב): הקב"ה ברא כל הנבראים מאפסיה מוחלטת, ואין אצלנו כלשון הקדש בהוצאת היש מאין אלא לשון 'ברא'.

ויו ועיקר היה כדי שהצדיק יעשה מיש מאין. ראה ביושר דברי אמת (אומ יב): ואמר האלהי רבי דוב בער ז"ל, מפני שבריאת שמים וארץ היה השתלשלות יש מאין ירידה מעליו לתחתון, וצדיקים במעשיהם שמפשיטים את עצמן מגשמיות, וחושבים בה' יתברך תמיד, ורואים ומבינים ומדמים באמת שהוא כאילו היה אין כקודם הבריאה, נמצא מחזירים מיש לאין, וזה יותר פלא להעלות מתחתון לעליון וכו', ונמצא כל התורה ומעשים טובים תלוי בזה, וזה תכליתן ותכלית כל הדברים להביא לאין.

וראה עוד בלקוטי תורה להרב בעל התניא (דיוס ל"ה): ענין ירידת והשתלשלות העולמות שהוא ירידה גדולה למאור, מבחינת ביטול והתכללות ממש באין סוף ברוך הוא, עד שירדה פלאים להתלבש ולהשתלשל מעילה לעילה עד סוף כל המדרגות התחתונות, בעשיה גשמיות וגופניות מעשה שמים וארץ וכל אשר עשה החומריות וגשמיות. אך להבין למה היה כזאת ירידה גדולה לפניו יתברך, הנה ידוע שירידה זו צורך עליה, היינו יתרון האור מן החושך דוקא, שיומשך במקום חושך גשמי

הרמז בפסוק על השתלשלות העולמות מאין ליש

וזהו שאמר דוד המלך עליו השלום (תהלים ח ד-ה) 'כי אראה שמיך מעשה אצבעותיך ירח וכוכבים אשר כוננתה. מה אנוש כי תזכרנו וכן אדם כי תפקדנו'. פירוש, 'כי אראה שמיך' הם

שני שמות הוי"ה אדניי, והוי"ה מורה על עילת העילות קודם אצילות עולמות, ואדניי מורה על אחר אצילות העולמות, ויזכרו שאמר הכתוב (שם ז ה) 'אדון כל הארץ', והשם יתברך נאמס ממדריגה למדריגה ויעד שצא לארבעה גוונין

ביאורי החסידות

העולמות הרוחניים וכל הברואים הגשמיים. וראה בציונים. **ח. שם** אדניי מורה על אדנותו וממשלתו של ה' יתברך שאחר אצילות העולמות, והוא בחינת יש, שהעולמות כבר נוצרו ושייך לייחס את ה' יתברך כאדון ושליט עליהם, וזה מה שאמר הכתוב 'אדון כל הארץ', שמשמעות שם זה היא שהוא אדון ושליט על מה שכבר נברא וניכר ליש בפני עצמו כמציאות קיימת.

היא שורש כל המדות ומשם נתהוו, והיא קרויה 'אם' כמבואר בזהר (ויחי יט). מהפסוק 'אם הבנים שמחה' (תהלים קי ט). ו. 'שמיך' הוא מלשון 'שמותיך', שהם שני השמות הוי"ה ואדניי, וכך אמר דוד, אראה את שמותיך הקדושים הוי"ה ואדניי. ז. שם זה מורה על הסיבה הראשונה שממנה התהוו והתפשטו ונוצרו כל הסיבות שמסובבים ממנה, והיינו כל

ציוני החסידות

דא שוי אמונה דישאל בארבע אתון אלין, וכל שמהן שוי כנויין לשמא דא [ו-משום זה שם את אמונת ישראל בארבע האותיות הללו, ואת כל השמות שם כנויים לשם הזה], לית שמא עד אין סוף ועד אין תכלית רברבא ושלטנא מן דא, לעילא עד אין סוף, ולתתא עד אין תכלית, וכל חיילין ומשריין מניה דחלין ומזדעזעין [אין לך שם משמות הקדושים עד אין סוף ועד אין תכלית גדול ושליט מזה, וכן למעלה עד אין סוף ולמטה עד אין תכלית, כל החיילות והמחנות ממנו פוחדים ויראים].

וראה עץ חיים (שער א עק א): כי הנה השם הגדול שהוא בן ד' אותיות הוי"ה, נקרא כן על הוראות הויותיו הנצחית וקיומו לעד היה הוה ויהיה. טרם הבריאה, ובזמן קיום הבריאה, ואחרי התהפכו אל מה שהיה. ואם לא נבראו העולמות וכל אשר בהם לא יוכל ליראות אמיתת הוראת הויותיו יתברך הנצחית בעבר והוה ועתיד ולא יהיה נקרא בשם הוי"ה כנ"ל. **ובביאור** ענין עילת כל העילות, ראה בשל"ה (שער האומות אות א' אמת ואמונה): העיקר הראשון נמצא ואין עת אל מציאות, ונקרא מחו"ב המציאות, ובפי המון המקובלים אין סוף, והוא עילת כל העילות וסיבת כל הסיבות, וממציאותו מציאת כל הויה רוחני וגשמי, השתלשלות האצילות ובריאת הבריאה ויצירת היצירה ועשיית כל נעשה, ובו הוא קיום מציאותם. ואילו נעלה על לבנו ביטול כל הנמצאים זולתו לא בטלה מציאותו בעבורה, כי אין צריך לזולתו והנמצאים צריכים אליו, והוא היהוה אותם והוא מחיה אותם, בחפצו הפשוט כוננם ובחפצו עדרו.

וזהו כמו שאמר הכתוב 'אדון כל הארץ'. ראה בזהר (נלאשם טז): רוא דאדניי 'אדון כל הארץ', ע"כ. וראה בשערי אורה (שער א): כל הממשלה והשלטנות הוא ביד אדניי, ולפיכך הוא מורה לשון אדנות, שזה השם הוא 'אדון כל הארץ'. **וזהו עד שבא לארבעה גוונין ארבע יסודות**. מקור הדברים בספר יצירה (פ"ג מ"ג): שלש אמות אמ"ש, תולדות השמים אש, ותולדות אויר רוח, ותולדות ארץ מים. אש למעלה ומים למטה ורוח חק מכריע ביניהם. ומהם נולדו אבות ומהם נברא הכל.

וראה בזהר (שמות מג): אמר רבי שמעון, תא חזי ארבע קדמאי אינון רוא דמהימנותא, ואינון אבהן דכלהו עלמין, ורוא

והאמין נה): הצדיק מכניע כל המדות שפלות, דלית ליה מגרמיה כלום, רק הכל לכבוד השי"ת כמו שאמר דוד המלך ע"ה 'לך ה' הגדולה' וכו', על ידי זה בא השגת אלהות בכל המדות, ואז 'אש לפניו תלך' (תהלים א ג) והניצוצות נתעלו. וזהו 'שבע יפול צדיק' (משלי כד טו) כמו 'יפול', פירוש, שכל ז' מדות השפלות משבר ומשפלים על ידי שמביא השגות אלהות במדות, ועל ידי זה 'וקם' פירוש נתעלו כל הניצוצות וכו', וכן היה עיקר הבריאה שהשם יתברך ברא יש מאין כדי שהצדיק ישבר הגשמיים ויעלה הכל לשרשה, כמו שאמרו בגמרא (נדרים ו): כל העולם לא נברא אלא לצוות לזה וכו', העיקר הבריאה היה בכדי שיעלה כל מפעליו של ה' יתברך שהמציא יש מאין לשרשה. וזהו 'קדם מפעליו' (משלי מ טו), שיעלה מפעליו לקדם, 'מאז' פירוש איך מעלה, על ידי שמביא השגות אלהות בד' מדות.

ועוד בענין העלאת המדות לשרשם, ראה מה שכתב במאור עינים (פר' לך לך ד"ה ואל תאספ): נודע כי ה' יתברך מנהיג את העולם על ידי שבעה מדות וכו', וכמו שהנהגת העולמות על ידי שבעה ימים אלו כמו כן צריך העובד ה' שהוא עולם קטן והוטבעו בו שבעה מדות אלו שהן האבה ויראה והתפארת וכו' כנודע, וביד האדם הוא להטות המדות לכל אשר יחפוץ כי זה הבחירה הנמסר לאדם ויכול לפעול על ידם הן לטוב הן למוטב כנודע, ואף שהן נטולין ונאצלין ממקום גבוה כגון אהבה שבאדם שורשם מעולם האהבה עליונה וכן יראה וכן שאר המדות, מכל מקום בהשתלשלותן עד קרב האדם הן מעורבין מטוב רוע ונקראים מדות נפולין. וזה כל עיקר עבודתנו לטהר המדות שבקרבתנו מן הרע ולהעלותן על ידי שהוא עובד עמהן עבודתו יתברך וכו', וכמו שאמר דוד המלך ע"ה 'לך ה' הגדולה והגבורה והתפארת' וגו' שזה כוונת 'לך ה' וגו' כל המדות הן 'לך' לברך, כנודע כי יש שבע מדות אלו שמנה בפסוק זה.

וזהו כי הוי"ה מורה על עילת העילות. ראה בתקוני זוהר (מקין ט כס): יהו"ה לא אתקרי ביחודא דארבע אתון אלא בעילת העלות דמייחד לון [שם יהו"ה לא נקרא ביחוד של ארבע האותיות, אלא בעילת העלות שמייחד אותם], ובגין דאיהו מייחד ארבע אתון, ביה אתקריאו יהו"ה ביחודא חדא יהו"ה אחד ושמו אחד [ו-משום שהוא מייחד ארבע אותיות נקראו בו יהו"ה ביחוד אחד, 'יהו"ה אחד ושמו אחד' (זכריה יד ט)], ובגין

אֲרָצָה יְסוּדוֹתִי, וַיְהִי־וְהוּא 'מַעֲשֵׂה אֲלֻזְעוֹתֶיךָ' לְשׁוֹן צֶבַע גּוֹזִינִי.

מִיעוּט הִירַח רִמְזוּ לְצִמְצוּם הַמִּדְרָגוֹת

'יִרְחָ וְכוּכְבָּיִם אֲשֶׁר כּוֹנְנָתָה', וַיִּזְכֵּי הַשֶּׁם יִתְצַרֵּךְ מִיעוּט אֶת הִירַח־י, פִּירוּשׁ לְמַסָּס מִמִּדְרָגָה

לְמִדְרָגָה עַד שֶׁצָּא לְעוֹלָם הַעֲשִׂיָּה עוֹלָם הַגִּשְׁמִיָּי. וַיְהִי־וְהוּא מִיעוּט הִירַח־י, כִּי קוֹדֵם שֶׁצָּא לְמִדּוֹת, אִזּוּ לֹא הָיָה נִיכָר שׁוּעַ לְפָנָיו דְּלִי, וְלֹא הָיָה קָטָן כָּלל, רַק הָיָה הַכֹּל בְּגִדְלוֹת, וְכִשְׁצָא לְמִדּוֹת נַעֲשֶׂה גָדוֹל וְקָטָן־י. וְכֵן כֶּךָ לְמַה־י, כְּדִי שֶׁהִדְרִיק

בִּיאורֵי הַחֲסִידוֹת

יג. הַמִּדְרָגוֹת וְהַמִּדּוֹת שֶׁהוּא־צָלוּ מִן הָאֵין, הֵם בְּחִינַת יִרְחָ, כְּמוֹ שֶׁמִּצִּינוּ בְּלִבְנָה שֶׁנִּתְמַעֲשֶׂה וְנִקְרָאת 'יִרְחָ', שֶׁשֶּׁם זֶה מוֹרָה עַל בְּחִינַת הַשְּׂכִינָה, מִדַּת מַלְכוּת הַשְּׁוֹכֶנֶת בְּתַחֲתוֹנִים לְאַחֵר כָּל הַהִשְׁתַּלְשָׁלוֹת. וְרָאָה בְּצִיּוֹנִים. יד. מִלְשׁוֹן הַכְּתוּב (לִיזֵן לִי ט) 'וְלֹא נִיכָר שׁוּעַ לְפָנָיו דְּלִי'. וְהִינּוּ שֶׁלֹּא נִיכָר לְפָנָיו מִי הוּא הַשְּׁוֹעַ וְהַשֹּׁר, וְמִי הוּא הַדְּלִי, וְאֵין הַפֶּרֶשׁ בֵּינֵיהֶם מוֹל הַמִּקּוֹם (רָאָה מִלְּפָנֶיךָ זֶה טז). טו. שְׁקוֹדֵם שֶׁצִּמְצָם אֶת אֹרֹךְ, וְהִצִּיל אֶת הַמִּדּוֹת זֶה לְמַטָּה מִזֶּה, לֹא הִתָּה נִיכָרַת הַמִּדְרָגָה הָעֲלִיּוֹנָה שֶׁהוּא הַמֶּאֱוֹר הַגָּדוֹל שֶׁנִּקְרָא עֲשִׂיר וְשׁוּעַ, 'לְפָנָיו דְּלִי' שֶׁהוּא הַמֶּאֱוֹר הַקָּטָן וְהַמִּדְרָגָה הַנִּמְכָּרָה, לְפָנֵינוּ שֶׁנִּיכָר הָיוּ בְּטָלִים לְאוֹר אֵין סוֹף, וְלִזֶּה כְּמוֹ זֶה לֹא הִתָּה שׁוֹם יִשׁוּת. טז. מִדּוּעַ אֲכֵן צִמְצָם הַבּוֹרָא אֶת אֹרֹךְ כֶּךָ שִׁתְּגַלֶּה הַהִבְדָּל בֵּין הַמִּדּוֹת הַנִּמְכָּרוֹת לְגִבּוֹהוֹת מֵהֶם.

טז. ה' צִמְצָם אֶת אֹרֹךְ כָּל כֶּךָ עַד שֶׁנִּהְיָה בְּחִינַת הִישׁ לְהִיְתָּ כְּדִבְרֵי שִׁישׁ בּוֹ מִמֶּשׁ. שֶׁתְּחִלַּת הַהִצְלָה הִתָּה בְּעוֹלָם הָאֲצִילוֹת מֶאֱוֹר אֵין סוֹף, וּמִשָּׁם הִשְׁתַּלְשָׁלָה לְעוֹלָמוֹת בְּרִיאָה, יִצִּירָה וְעֲשִׂיָּה שֶׁהוּא הָעוֹלָם הַזֶּה בְּחִינַת הִישׁ, וְהַתְּחַלְקָה לְדִי גּוֹזִינִי, שֶׁהִמָּה ד' הִיסוּדוֹת, אֵשׁ רוּחַ מִיָּם וְעֶפֶר, שֶׁמֶהֶם מוֹרֵכֶם הַכֹּל. יז. 'אֲצִבְעִי' מִלְשׁוֹן צֶבַע, וְרִמְזוּ דוֹד הַמֶּלֶךְ שֶׁבְּעוֹלָם הַזֶּה נִיכָרִים אַרְבַּעַת הַצִּבְעִים וְהַגּוֹזִינִים הַמּוֹזְכָּרִים, שֶׁלֹּכֶל יִסּוּד מֶאֱרַבְעַת הִיסוּדוֹת צֶבַע הַרִמְזוּ אֵלָיו. רָאָה בְּצִיּוֹנִים. יח. שֶׁכֵּן הִירַח נִתְמַעֲשֶׂה וְפִיִּס אֹתָהּ הַקִּבְ"ה עַל יְדֵי שֶׁהִרְבָּה צִבְאָה בְּכוֹכְבִּים (צ"ו ו, ד) הוֹנָה נִרְשִׁי נִלְאֵשִׁי (א' טז). יב. בְּהוֹכְרָתוֹ אֶת הִירַח וְכוּכְבָּיִם רִמְזוּ דוֹד הַמֶּלֶךְ לְעִנִּין הַמִּיעוּט וְהַצִּמְצוּם כְּמִבּוֹאֵר, וְהוּא רִמְזוּ לְצִמְצוּם הָאוֹר, שֶׁעַל יְדֵי הוּא־צָלוּ הָעוֹלָמוֹת וְנִבְרָאוּ עַד שִׁיכּוּלָה הִתָּה לְהִיוּצֵר בְּחִינַת יִשׁ.

צִיּוֹנֵי הַחֲסִידוֹת

מִגִּשְׁמִי אֶל הָרוּחָנִי, בְּסוּד אֲצִילוֹת בְּרִיאָה יִצִּירָה עֲשִׂיָּה, בְּסוּד הַשּׁוֹרֵשׁ מַעֲלָה מַעֲלָה גְבוּהָ מַעַל גְּבוּהָ, וְגִבּוֹהִים עֲלֵיהֶם שׁוֹמֵר הָעֲלִיּוֹן בְּרוּךְ הוּא וְבוֹרוּךְ שְׁמוֹ, שֶׁהַכֹּל נִשְׁתַּלְשֵׁל מִמֶּנּוּ, וְכֵן כּוֹלֵן כְּלוּלִין בּוֹ בְּרוּךְ הוּא, עַד שֶׁהוּא הַחִיּוֹת וְהַקִּיּוֹם וְהַהֶעֱמָדָה לְכָל הָעוֹלָמוֹת. אֲשֶׁר עַל זֶה תִּקְנוּ מִתְּקִינֵי הַתְּפִילוֹת בְּסִיּוֹם בְּרִכַּת יִשְׁתַּבַּח, מֶלֶךְ אֵל חַי הָעוֹלָמִים. כִּי הוּא בְּעֵצֶם הַחִיּוֹת לְכָל הָעוֹלָמוֹת, הַמִּשְׁפָּעִי הַחַיִּים בְּסוּד הַשְׁתַּלְשָׁלוֹת אֲצִילוֹת בְּרִיאָה יִצִּירָה עֲשִׂיָּה לְכָל הָעוֹלָמוֹת, וְכְדִי שֶׁלֹּא תִטְעָה לְפָרֶשׁ שֶׁאֵלּוּ ד' חֲלוּקֵי מִדְרָגוֹת הַשְׁתַּלְשָׁלוֹת אֲצִילוֹת בְּרִיאָה יִצִּירָה עֲשִׂיָּה נִמְצָאוּ לְמַטָּה מֵאֲצִילוֹת, רָצָה לְוִמֵּר בְּעוֹלָמוֹת הַבְּרִיאָה, וּבְעוֹלָמוֹת יִצִּירָה, וּבְעוֹלָמוֹת עֲשִׂיָּה, אֲבָל לֹא בְּעוֹלָם אֲצִילוֹת. מִפְּנֵי זֶה דִּקְדָּק וְאִמְרוּ (וַיִּזְכֵּר טז) רִזָּא דְרַחֲמֵיכָא עֲלֵיכָּה קְדִישָׁא, וְלֹא אִמְרוּ רִזָּא דְעֲלֵמִין, אֲלֵא שְׂרָצָה לְחַוּרוֹת כִּי ד' מִדְרָגוֹת בְּסוּד אֲצִילוֹת בְּרִיאָה יִצִּירָה עֲשִׂיָּה הֵם מִמֶּשׁ סוּד הַמִּרְכָּבָה הָעֲלִיּוֹנָה הַקְּדוּשָׁה, דְּהִינּוּ בְּאֲצִילוֹת שֶׁהוּא לְמַעֲלָה מִכָּל הָעוֹלָמוֹת וְאֵין אֵשׁ רוּחַ מִיָּם עֶפֶר. וְזֶהוּ 'מַעֲשֵׂה אֲצִבְעוֹתֶיךָ' לְשׁוֹן צֶבַע גּוֹזִינִי. שֶׁלֹּכֶל יִסּוּד יִשׁ צֶבַע מִשְׁלוֹ, כְּמוֹכָא בְּסִפְרֵי חֲשֵׁק לְרַבִּי אֲבִרָהָם אֲבוּלְעִפְיָה (פ"א טז ס' א): וְהוּא סוּד ד' יִסּוּדוֹת הַטְּבַעִיּוֹת שֶׁל גּוֹף בְּדִי צִבְעִים. וְאֵלּוּ הֵם הַמְרָה הָאֲדוּמָה, וְהַלִּיחָה וְהַלְבָּנָה, וְהַמְרָה הַשְּׁחוּרָה, וְהַמְרָה הַיְּרוּקָה. וְשֶׁם ד' מוֹרָה עַל ד"ס. פִּירוּשׁ דְּלִי, ד' יִסּוּדוֹת.

יח. כִּי הַשֶּׁם יִתְבָּרֵךְ מִיעוּט אֶת הִירַח. רָאָה בְּגִמְרָא (פולין טז): רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן פִּזִּי רִמִּי, כְּתִיב (לֵאנִי טז) 'וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים אֶת שְׁנֵי הַמֶּאֱוֹרוֹת הַגְּדוֹלִים', וְכְתִיב (טז) 'אֶת הַמֶּאֱוֹר הַגָּדוֹל וְאֶת הַמֶּאֱוֹר הַקָּטָן', אִמְרָה יִרְחָ לְפָנָיו הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, רִבּוּנוֹ שֶׁל עוֹלָם, אֲפֶשֶׁר לְשְׁנֵי מַלְכִּים שִׁישְׁתַּמְשׁוּ בְּכַתֵּר אֶחָד, אִמְרוּ לֵאמֹר לְכִי וּמַעֲשִׂי אֶת עֲצֻמִּי.

יח. וְזֶהוּ מִיעוּט הִירַח. הַמִּדּוֹת נִקְרָאִים יִרְחִים, כְּדֹאִיתָא בְּפִרְסֵי (שַׁעַר כ"ג פ"א): יִרְחָ הִיא הַשְּׂכִינָה. וְהִיא עֲפֵמִים פְּרוּצָה עֲפֵמִים מִלָּאָה, בְּסוּד הַקְּטוּרוֹ כְּמוֹ שֶׁפִּירְשְׁנוּ בְּשַׁעַר הַמִּיעוּט.

דְּרַחֲמֵיכָא עֲלֵיכָּה קְדִישָׁא, וְאֵין אַרְבַּע יִסּוּדִין אֵשׁ רוּחַ וְיָמִים וְעֶפֶר, אֵלֶּיךָ אֵין אִינּוֹן רִזָּא עֲלֵיכָּה. -אִמְרוּ רַבִּי שְׁמַעוֹן, בָּא רָאָה, אַרְבַּעַת רֵאשׁוֹנִים הֵם סוּד הָאֲמוּנָה, וְהֵם אֲבוֹתֵיהֶם שֶׁל כָּל עוֹלָמוֹת, וְהֵם סוּד הַמִּרְכָּבָה הָעֲלִיּוֹנָה הַקְּדוּשָׁה. וְהִמָּה סוּד וְשׁוֹרֵשׁ הָאֲרִבְעָה יִסּוּדוֹת, אֵשׁ רוּחַ וְיָמִים וְעֶפֶר, אֵלּוּ הֵם הַסּוּד עֲלִיּוֹן הַנִּקְרָא רִזָּא דְמַהֲיִמְנוּתָא].

וְרָאָה שֶׁפֶע טַל (מִלֵּן טַל שַׁעַר ג' פ"א): שֶׁהָעוֹלָם הַתַּחְתּוֹן נִבְנָה מִן ד' יִסּוּדוֹת, וְאֵין לָךְ דִּבְרֵי בְּעוֹלָם שֶׁלֹּא יִהְיוּ בּוֹ ד' יִסּוּדוֹת. וְעוֹלָם הַתַּחְתּוֹן הַזֶּה שֶׁרִשּׁוֹ וּמִקּוּרֹו וְחִיּוֹתוֹ מִלְּמַעֲלָה, מִפְּנֵי כֵן גַּם לְמַעֲלָה יֵשׁ מִקּוּר וְשׁוֹרֵשׁ לְד' יִסּוּדוֹת, אֵלּוּ, וְאֵלּוּ ד' הֵם סוּד הָאֲמוּנָה שֶׁצִּדִּיק הָאֵמִינִי שֶׁהֵם בְּאֲחֻדוֹת הַגִּמּוּר, כְּמוֹ שֶׁפִּירְשְׁנוּ בְּעִנֵּין ד' יִסּוּדוֹת אֲוֶפֶן קִישּׁוֹרֵן וְאֲחֻדוֹת עַד שֶׁבִּכֵּל יִסּוּד וְיִסּוּד בְּפָנָיו עֲצֻמוֹ נִעֲלָמִים בּוֹ שֶׁאֵין יִסּוּדוֹת, וְמָה שִׁישׁ בִּיסּוּד זֶה יֵשׁ בִּיסּוּד זֶה, וְאֵין הַפֶּרֶשׁ בֵּינֵיהֶם רַק שֶׁבִּיסּוּד אֶחָד יוֹתֵר מִתְּגַלֶּה זֶה הִיסּוּד מִמָּה שֶׁמִּתְגַּלֶּה בִּיסּוּד אֶחָד, כְּמוֹ כֵן הוּא בְּשׁוֹרֵשׁ כַּח הִיסּוּדוֹת שֶׁהֵם הַסְּפִירוֹת מִה שִׁישׁ בּוֹה יֵשׁ בּוֹה וְמָה שֶׁבּוֹה יֵשׁ בּוֹה, רַק שֶׁבִּאֲחַת יוֹתֵר מִתְּגַלֶּה מִמָּה שֶׁמִּתְגַּלֶּה בְּאֲחֻדוֹת וְכוּלֵן אֲחֻדוֹת גִּמּוּר. וְאֵין אֲבָהּ דְּכֹלָא עֲלֵמִין (וַיִּזְכֵּר נִלְאֵשִׁי מ''). רָצָה לְוִמֵּר וְאֵלּוּ ד' סְפִירוֹת הֵם אֲבוֹת לְכָל הָעוֹלָמוֹת הַמּוֹרֵכִים מִן ד' יִסּוּדוֹת בְּסוּד אֲצִילוֹת בְּרִיאָה יִצִּירָה עֲשִׂיָּה, כִּי אֵלּוּ ד' סְפִירוֹת בְּכָל אֲחַת וְאֲחַת מֵהֶן כַּח שׁוֹרֵשׁ ד' יִסּוּדוֹת בְּסוּד אֲבִי"ע שֶׁאֵין מִתְּגַלֶּה רַק כַּח שׁוֹרֵשׁ יִסּוּד אֲחַת, אֲבָל עִם כָּל זֶה גַּם כַּח שׁוֹרֵשׁ שֶׁאֵין יִסּוּדוֹת כְּלוּלִין בָּה בְּסוּד אֲבִי"ע שֶׁאֵין יוֹתֵר נִעֲלָם מִחִבְרִי, כִּי כַּח אֲחַת כְּכוּלֵן וְכַחֲתוֹן כּוֹלֵן כְּלוּלִין בְּאֲחַת כְּדִפְרִישְׁנוּ. וּמִצֵּד זֶה שֶׁכֹּל אֲחַת כְּלוּלָה מִכּוֹלֵן בְּסוּד שֶׁבִּכֵּל אֲחַת וְאֲחַת מֵהֶן סוּד אֲבִי"ע, נִשְׁתַּלְשָׁלָה מֵהֶם שֶׁלְשַׁלְת הָעוֹלָמוֹת מִעוֹלָמוֹת אֲצִילוֹת לְעוֹלָמוֹת בְּרִיאָה, וּמִעוֹלָמוֹת בְּרִיאָה לְעוֹלָמוֹת יִצִּירָה, וּמִעוֹלָמוֹת יִצִּירָה לְעוֹלָמוֹת עֲשִׂיָּה, וּבְכָל עוֹלָם וְעוֹלָם מֵהֶם בְּפָנָיו עֲצֻמוֹ סוּד אֲבִי"ע כְּדִפְרִישְׁנוּ. וְכֵן כֶּךָ נִשְׁתַּלְשְׁלוּ עַד שֶׁנִּתְגַּלְּו מֵהֶם ד' יִסּוּדוֹת בְּעֵצֶם שֶׁהֵם אֵשׁ רוּחַ מִיָּם עֶפֶר וְכוּ', וְכֵן עוֹלָם אֵלּוּ ד' מִדְרָגוֹת

יעשה מיש אין ויעלה המדות הגשמיים לשרשם כנוכר".

עיקר אצילות העולמות בשביל עבודת הצדיק

וזדו ויאומה אנוש, פירוש יש"י, ויכדי שהצדיק יבא למדריגות מ"ה, ויאואו יעלה הכלל. וייווצהויות כן בא על ידו חיות לכל העולמות. וזהו

'כי תזכרנו', פירוש כי אז יהיה צמדריגה זכר"י. וכן אדם' פירוש כיון שהוא צמדריגה מ"ה, אזי נקרא אדם מספר מ"ה, ואז 'כי תפקדנו' ראוי לפקוד אומיו. וזהו שאתא צממא (מולין ס:) הציאו עלי כפרה על שמעטתי את הירח"י. פירוש, ויציאו עלי כל המדות, למעלה מן הדבור

ביאורי החסידות

כא. באשר הצדיק יעלה הכל לשרשו, הרי הוא בבחינת זכר שענינו השפעה לנוקבא, שהרי בזכות עבודתו משפיע חיות לכל העולמות. **כב. הצדיק** מתעלה במדרגתו להיות נקרא בתואר 'אדם', שכן 'אדם' בגימטריא עולה מ"ה. **כג. שפקידת** בחינת דוכרא לבחינת נוקבא היינו הורדת השפע לעולם הזה בחינת מלכות (כלא וזהו ואל קטע), וכאמור. **כד. ראה** לשון הגמרא בציונים לעיל.

זו. כדי שהצדיק יחזיר את המדות הללו לשרשן באין המוחלט. **יח. המילה** 'אנוש' היא תכלית הישות, שפירושה היינו אדם החי בעולם הזה (ולא נציונס), ובוה בא דוד לסיים את דבריו ולומר מה הטעם להשתלשלות העולמות, וכמו שמבאר והולך. **יט. שהצדיק** יבטל את עצמו ולא יחשיב את עצמו כלום כנרמו בתיבת 'מה'. ראה בציונים. **כ. אז** יהיה בכחו להעלות המדות לבחינת חכמה, אותיות כ"ח מ"ה, ויחזור הכל לשרשו.

ציוני החסידות

וידו ובהיות כן בא על ידו חיות לכל העולמות. וכמבאר בפרשת וירא (ד"ה כלל דמילתא): וזהו מתמתקים כל הגבורות בחסידים, שהרי באמונה זו נוקב עד התהום, ומשלב כל המדות ליחד לאחד, ומשם מתברך ונשפע אמונתו יתברך החזקה, ואחר כך מבין דבריו יתברך בהתגלות שאינם מהופכים, כמו שהשיב ה' יתברך לאברהם אבינו שם (כ"ג) כפרוש רש"י ז"ל. וממקור הברכות ממילא מתברכים כל העולמות עד עולם השפל ושלשול קטן שבים.

וראה עוד מה שכתב בבאר מים חיים (פר' נחלשית, ד"ה ואלט מדע): ועל כן אמרו חז"ל (סוטה מט.) משמת רבי בטלה ענוה וכו'. כי העיד על עצמו קודם מותו, ואמר, רבונו של עולם גלוי וידוע שלא נהניתי מעולם הזה אפילו באצבע קטנה וכו' (כמונת קד.). הכל סובב הולך על הדבר האמור, כי ראה בכל יכולתו לעשות מיש אין, להפך גשמיותו לרוחניות, ועל כן היה מעולה במעלות הענוה. ולא זו שגוף האדם הזה מתהפך לרוחניות, גם כל הכלולים בגופו ונשמתו מכל בחינות דומם צומח חי מדבר, כולם נהפכים ונעשים מיש לאין, ונתהוו על ידו בחיות חדש להתהפך החומר לצורה. ועל זה הבחינה אמר אברהם 'ואנכי עפר' וגו' (י"ח), כלומר שנבראתי להיות בבחינת עפר לבוא לידי ענוה השלימה, בכדי שעל ידי זה יתהוו כל הכלולים בי בהיות חדש כמו העפר שהכל נתהוו ממנה. וזה אמר כאן מקרא קודש הלזה, 'וייצר ה' אלהים את האדם עפר מן האדמה' (ב' ז'), פירוש, שיצרו להיות בבחינת העפר שלא ירגיש מצורך עצמו כלום, להפך הגשמיות לרוחניות, בכדי שהכל יתהוו ממנו בהיות חדש שתיעשה מחומרם צורה, כבחינת העפר שהכל נתהוו ממנו אפילו גלגל חמה וכאמור למעלה.

ויאז הביאו עליו כל המדות למעלה מן הדבור לשרשם. כתב באור תורה (רמזי מויה פר' נשלט ד"ה ואל"ה): וכן בכל הנמצאים כל חיותם מעולם הדבור, דהיינו אותיות, והאותיות חפצים לדבק בשורשם והוא החיות שלהם. אבל כשצריך לעשות השתנות, אז אותיות הדבור יש להם עליה למעלה מן המדות. והאריך בזה רבינו להלן בפרשת נח, וזה לשונו: וזהו (תהלים פ"ג) נכספה וגם כלתה נפשי לחצרות ה', פירוש

אמנם נקרא ירח לרמוז אל התוספת ואל המגרעת ואותו חלק ומציאות נקרא ירח. ויש חילוק בין ירח ובין לבנה. כי לבנה מורה על מלואה בסוד לבונה זכה, והיא לבנה מצד קבלתה מאור השמש הלבן. אמנם ירח מורה על פרוצתה לעתים, וששה ספירות נקראים ירחים מצדה וכן פירש הרשב"י ע"ה ברעיא מהימנא (פמס רג.).

ויאז מדה אנוש' פירוש יש. ראה באלשיך (ויקרא כ"ה ז'): והוא כי ידענו כי כמה שמות יש לאדם, אדם, איש, גבר, אנוש, והגרוע מכולם הוא אנוש. כי על כן לא יקרא כה רק הבתלי כשר כנודע. ואין מדה מגונה להרשיע בה את האדם כגאווה, עד גדר אמור הוא יתברך (תהלים ק"א ה) 'גבה עינים כו' אותו לא אוכל, כביכול אני והוא אין יכולים להיות יחד בעולם (סוטה ה.). ואם כן זה תוארו אנוש. ובכן יאמר הוי שפל רוח, שאם לא תעשה כן תבא עד גדר הקרא אנוש ולא תואר אחר. **ויכן כדי שהצדיק יבא למדריגות מ"ה.** בחינת מ"ה רימוזו על הביטול המוחלט, כמבאר בכתר שם טוב (א"ח ל"א): ועתה ישראל מה ה' אלהיך שואל [מעמך כי אם ליראה] (דברים י"ג), פירוש, שיהיה עניו ומדריגת מ"ה, ועל ידי זה יראה יהיה מלתא זוטרתו כמו למשה רבינו עליו השלום, וזה שכתוב 'כי אם ליראה' [נרצה לומר, מדת ענוה שהיה במשה, שנאמר (שמות ט"ו ז) 'ונתנו מה', מדה זו היה שואל מעמך, ואז כשיזכר למדה זו שהיא מדת ענוה, אז יראת ה' זוטרתו היא לגבי ישראל גם כן כמו במשה, שנאמר (משל כ"ד) 'עקב ענוה יראת ה'', ושפיר קאמר הפסוק 'כי אם ליראה', והבין].

ובתורה אור (פר' משפטים ד"ה מעשה) כתב: מ"ה הוא בחינת הביטול בעצם.

ויאז ואז יעלה הכל. ראה להלן פרשת נח (ד"ה וישוה המים): אבל אחר כך כשנתעורר רחמים על ידי נח צדיק יסוד עולם, שהעלה הכל לשרשו לחכמה שהוא כ"ח מ"ה (כלא וזהו רע"א מהימנא ז' ל.), פירוש שהעלה כל הכ"ח עתים (כלא קהל"ג ג-ז) לשרשם, על ידי שהיה במדריגות מ"ה דלית ליה מגרמיה כלום, כמו שאמר דוד המלך ע"ה 'לך ה' הגדולה' וכו'. וכשמכניע כל המדות לה' יתברך, אז מביא השגת אלהות בעולם, ואז 'אש לפניו תלך' וכו' (תהלים ז' א), וכל הניצוצות נתעלו ונמתקים בשרשם.

לשרשם^י, ואז יהיו נמתקים בשרשם, ואז יהיה כפרה על מיעוט הירח כנוצר לעילין, כי עיקר אצילות העולמות היה בשביל זה^י.

ע"י מדת אלהי"ם הצטמצמו 'המאורות הגדולים' לעשיה

וזוהו ויעש אלהי"ם את שני המאורות הגדולים. פירוש, ויזארותן המאורות שהיו גדולים קודם אצילות העולמות^י. כי קודם אצילות לא היה קטנות כללי, רק שני מאורות גדולים שהם חכמה

ובינה^ל. וכאשר נתלמדם וצאו למדות, ויזכמו שכתוב צוהר (אחרי סה). דמינה דינין מתערין, צא לעשיה, נעשה גדול וקטן^י. וזהו ויעש אלקים, שנתלמדם וצאו לעשיה אותן השני מאורות הגדולים^י, וזהו המאורות הגדולים הידועים כנ"ל^י.

ע"י שבירת המדות הדומות ללילה יגיע למדת יום

את המאור הגדול לממשלת היום ואת המאור הקטן לממשלת הלילה. ויפירוש, עיקר הצריחה היה

ביאורי החסידות

מדות והשתלשלו עד למלכות שבעולם העשיה. ל. 'המאורות הגדולים' האמורים, הם חכמה ובינה. לא. לאחר הצמצום וההאצלה שנעשתה בבחינת שם 'אלהים' המורה על הדינים והצמצום, נשתלשלו ונוצרו המדות שתחתיהם, חסד גבורה תפארת, נצח הוד יסוד, ומלכות שכנגד עולם העשיה שהוא העולם הזה, וממילא יש כאן גדול וקטן, גדלות החכמה והבינה לעומת קטנות יתר המדות. וראה בציונים. לב. הצטמצמותן של החכמה והבינה ניכרת בעולם העשיה על ידי המדות שנוצרו והוצאלו מאותו הצמצום. לג. שהם החכמה והבינה.

ציוני החסידות

למעלה, בגלל שהם עליונים מסוד עליין, ועולים לתועלת העולם שמקיים בהם העולמות. כמו כן 'שני המאורות' חסר כתיב, להורות ששניהם כאחד עולים בגדלות אחת. ויוז כמו שכתוב בצוהר. וזה לשונו: ובגין דקרינן ליה אם נוקבא גבורה, ודינא מינה נפיק וכו', הא מסטראה דינין מתערין.

ובמקום אחר כתב (נלשטם כג): פתח ואמר, למלכא דהוה ליה כמה בניינן למבני, והוה ליה אומנא - פתח ואמר. משל למלך שהיו לו כמה בנינים לבנות והיה לו אומן, וההוא אומנא לא הוה עבד מדעם אלא מרש דמלכא, כמה דאת אמר (משל ג) 'ואהיה אצלו אומן' [ואותו אומן לא היה עושה דבר אלא מרשות המלך, כמו שנאמר 'ואהיה אצלו אומן'], מלכא ודאי איהו חכמה עלאה לעילא וכו'. אלהי"ם אומנא לעילא ודא אימא עלאה וכו' -המלך הוא ודאי חכמה עליונה למעלה. אלהי"ם אומן למעלה, וזו אם העליונה שהיא הבינה וכו'. וכל בניינן דהוה בארז אצילותא, הוה אמר אבא באמירה לגבי אימא יתא כדון וכדון, ומיד הוה. כמה דאת אמר (נלשטם ג) 'ויאמר אלהי"ם וכו' -וכל הבנינים שנבנו בדרך אצילות, היה אומר אבא באמירה לאמא, יהיה כזה וכוה, ומיד נהיה. כמו שנאמר 'ויאמר אלהים וכו', 'ויאמר' הוה אמר ל'אלהי"ם', 'יהי אור'. מארי דבניינא איהו אומר ואומנא עביד מיד -'ויאמר', בחינת חכמה היתה אומרת לבינה שהיא בחינה ד'אלהים', 'יהי אור'. בעל הבנין הוא אומר, והאומן עושה מיד. והכי כל בניינן בארז אצילותא, הוה אמר 'יהי מאורות', וכלא אתעביד מיד -וכך כל הבנינים בדרך אצילות היה אומר 'יהי רקיע', 'יהי מאורות', והכל נעשה ונברא תיכף ומיד].

ויז פירוש, עיקר הבריאה היה כדי שהצדיק ימשול ע"י ה'י"ה. ראה זוהר (נלשטם כ): 'את המאור הגדול'

הדיבור נכסף לעלות לשרשו, להמשכילים שהם חכמה ובינה שנקראים 'מאורות ה', שה' יתברך נישג בהם, כמו שאמר הכתוב (משל ג יט) 'ה' בחכמה יסד ארץ', ואז נתעלו כל המדות שבמדרגת התחתונים, כמו שכתוב בצוהר (ויקל י): הכל בחכמה אתברירו, פירוש כשבאין (לשטם) לחכמה, נתעלו הנצוצות קדושות שבה והרע נופל. וזהו 'לבי ובשרי ירננו אל אל חי' (מלשטם ט), פירוש אף 'בשרי' שהיא מדרגות תחתונות, ירננו אל אל חי' פירוש נתעלו כנ"ל וכו'. שמעלה הדבור על ידי הכנפים לחכמה שהוא כ"ח מ"ה מספר אדם. אך אף בדבורים השפלים צריך להיות שם איהו מדה מז' מדות הקדושות, אך שפלו בקליפה והצדיק על ידי שמכניע כל המדות להשי"ת מעלה כל המדות שבמדרגות תחתונים להשי"ת.

ויז אותן המאורות שהיו גדולים קודם אצילות העולמות. ראה בצוהר (נלשטם כ): 'ויעש אלהים את שני המאורות הגדולים'. 'ויעש' רבויא ותקונא דכלא כדקא יאור. 'את שני המאורות הגדולים', בקדמיתא בחבורא חדא. רוא דא שמא שלים כחדא יהו"ה אלהים. אף על גב דלא איהו באתגליא אלא בארז סתים. 'הגדולים' דאתבריא [נ"א דאתרביאן] בשמא דא כדא לאתקרי בהו שמא דכלא וכו', 'הגדולים', אלין אתרביאן וסלקין לעילא. בגין דאנון עלאין מרוא עלאה, וסלקין לתועלתא דעלמא דאתקיימא בהון עלמין. כגוונא דא 'שני המאורות' תרומיהו כחדא סליקו ברבואתא חדא -'ויעש אלהים את שני המאורות הגדולים'. 'ויעש' רבוי ותקון של הכל כראוי. 'את שני המאורות הגדולים', מקדם בראן בחבור אחד בסוד זה השם השלם שהוא יחוד הוי"ה אלהי"ם. ואף על גב שהמאורות לא היו ניכרים בגילוי כמאורות בפני עצמן אלא בדרך נסתר. 'הגדולים' שנבראו [נ"א: שנתגדלו] בשם זה כזה להקרא בהם השם של הכל וכו'. 'הגדולים' אלו המאורות התגדלו ועולים

שמה שנמצא את העולמות, הוא בחסדו הגדול, וימפני שהשם יתברך חסד דל"ט (מיקו"ז מיקון כ"ז סו.) וחסד על מדריגות התחתונים. כמו שאמר הכתוב (שמואל ב' יד יד) 'כי לא ידח ממנו נדח'.

כדי שהנדיק ימשול על הלילה. וזהו 'חנות לילה' (מהלם קיט סג) פירוש שיתלוק וישבור הלילה, ואז 'אקום להודות לך'. ויכנס משצר את הלילה, ומעלה המדות וזא למדריגת יוס"י, אז הוא מצין

ביאורי החסידות

לשרשם, מבין הוא שכל הצמצום מתחילתו נעשה בחסד ה' להיטיב לברואיו, שיוכלו לתקן גם את המדרגות התחתונות, ועל כן יבוא להודות לו. **לט.** 'חסד' הוא נוסריקון חס ד', והיינו שהקדוש ברוך הוא חס על ד' מן חסד, שהיא דל"ט בגלות. וראה בציונים. **מ.** ד' יתברך חס על דלותו במדרגתו הנמוכה, וצמצם את 'המאורות הגדולים' כדי שנוכל לתקנם ולהעלותם לשרשם. **מא.** 'שון הכתוב הוא: 'לבחתי ידח ממנו נדח'. שה' חס על המדרגות התחתונות לכל יאבדו בקטנותם, ועל כן שלשל המדות עד לעשיה.

לד. 'המאור הגדול' נשאר בגדלותו, ואילו 'המאור הקטן' שהוא הירח הורמו לצמצום וקטנות, יצירתו נעשתה 'למשלת הלילה', שהצדיק בעבודתו ימשול בו ויעלה אותו לשרשו, מרת יום. **לה.** 'חצות' היינו חציית ושכירת המדות הרמוזות ללילה, שזהו ענין ההסתר והחשכות של גילוי האור אין סוף. **לו.** כיון ששיכרתי המדות, אוכל 'לקום' בבוקר לבחינת יום, שתהיה להם עלייה לדרגה שהיו לפני הצמצום, ועל זה אבוא 'להודות לך' כמו שמבאר והולך. **לי.** **שהיא** ענינו של 'המאור הגדול' שקודם הצמצום. **לח.** **לאחר** שהצליח בעבודתו להעלות המדות

ציוני החסידות

במדות וזמן שיש בחינת יום ולילה. אך מי שזוכה לעלות בהר' במדות העליונים שהוא למעלה מהזמן, שם אין קביעות כי אם החיות רצוא ושוב, וכשזוכה עוד נעשה זה כמו קביעות, ומשיג יותר למעלה בהירות עליון ברצוא ושוב למטה, וכן על זה הדרך כל ימיו הולך מדרגא אל דרגא ומה שמשיג יותר נעשה לו המושג הראשון לבחינת קביעות, דהיינו שכבר קבע בלבו והוריד האור למטה בתוך המדות והזמן, וזה בחינת בין השמשות כהרף עין זה נכנס וזה יוצא וכו' (נכנס כ'), ודי למבין, מחמת שהוא למעלה מן המדות והזמן, אי אפשר לקרוא שם בחינת (לפני מ כג) 'יום ולילה לא ישבותו' בקביעות, כי אם מאיר הבהירות ושוקע, בבחינת בין השמשות, ושם מחבר מדת יום בלילה ולילה ביום. ע"כ. הרי שכל זמן שהמדות פועלות כפי מה שנוצרו טרם שנודככו ונשלמו על ידי עבודת הצדיק והעלותם נקראים לילה.

וכן מפני שהשם יתברך חס דל', וחס על מדריגות התחתונים. זה לשון התקוני זוהר: ואי אומין דעלמא דחקין להו לישראל יותר מדאי, קדישא בריך הוא חס על ד' מן חסד דאיהו דל"ט בגלותא [ו-אם אומות העולם דוחקים את ישראל יותר מדאי, הקדוש ברוך הוא חס על ד' מן חסד, שהיא דל"ט בגלות].

וראה עוד בחסד לאברהם לרבי אברהם המלאך (פר' שמוע ד"ה חכו ומסע): וזהו 'ימשה היה רועה את צאן' (שמוע ג א), שהיה מעלה הצירופים שהיו בקליפות וכו'. 'ינהג את צאן אחר המדבר' (סע), פירוש שהיה מעלה את הניצוצות לשרוש הדיבור שהוא בינה דמינה דינין מתעריץ, וזהו 'המדבר', ה' [הידוע] שורש הדיבור. 'ויבא אל הר', כי המדות נקראו 'הרים' כמו שאמר הכתוב (מל"ט א) 'יחד הרים ירננו לפני ה' כי בא' וגו', פירוש כיון שבא התגלות אלהות, 'ואז אש לפניו תלך' כו' (שם א ג), 'ובאבדו רשעים ננה' (מל"ט א), ואז 'יחד הרים ירננו'. והמדה הראשונה שהיא חסד, שנקרא הר, לפי שהוא התחלת המדות וממנה הושחת העולם, כמו שאמר הכתוב (מל"ט א) 'ועולם חסד יבנה', מחמת שה' יתברך הוא חס דל', שחס על מדריגות התחתונים, האציל העולמות כדי שיתוקן ויתעלה הכל לשרשם. וזהו 'הר', זהו מדה הראשונה שנקרא הר. ועל ידי זה היה התגלות אלהות במדריגות התחתונים לפי שהשי"ת הוא חס

יהו"ה, 'ואת המאור הקטן' אלה"ם, סוף כל דרגין, סופא דמחשבה. בקדמיתא אתרשים איהי לעילא באתון דשמא קדישא, אות רביעאה דיליה, ולבתר אזעירת גרמה לאתקרי בשמא דאלה"ם [את המאור הגדול 'יהו"ה'. 'ואת המאור הקטן' אלה"ם, סוף כל הדרגות, סוף המחשבה. בהתחלה נרשם הוא למעלה באותיות של השם הקדוש האות הרביעית שלו, ואחר כך הקטינה עצמה להקרא בשם של אלהים].

ויס' וכשמשבר את ה'ילה ומעלה המדות וזא למדריגת יום. בביאור זה שהמדות נקראים לילה ועבודתם בירורן והעלאתן נקרא ממשלת הלילה. ראה בזהר (מנומק קל): 'ולילה ללילה יחזה דעת' (מהלם יע א) רתיכין דילה דאינון גופא דכרסייא, וכלהו אקרון לילות [ו-לילה ללילה יחזה דעת', שבע מדות מרכבה של המלכות שהן גוף הכסא, וכולן נקראות לילות].

וראה עוד שם (נלש"ט כ): לבתר אתפשטו דרגין מסטרא דא ומסטרא דא, דרגין דאתפשטו מסטרא דלעיל אקרון ממשלת היום, דרגין דאתפשטו מסטרא דלתא אקרון ממשלת הלילה [הדרגות שהם המדות שהתפשטו מן הבינה, מצד העליון שהם ז' מדות של התפארת נקראו 'ממשלת היום', והמדות שהתפשטו מן הבינה, מצד שלמטה שנמשכו למלכות נקראו 'ממשלת הלילה'].

וראה מה שכתב רבינו (פר' נשלם ד"ה חכו הענין): כי באמת הכל הם עולמות ומדות, רק כי בהשתלשל לזה העולם השפל 'החשך תכסה ארץ' נקרא לילה, אשר בין לילה היה והבוקר אור.

ועוד בענין זה באורך, ראה בחסד לאברהם (קאליסק, פר' מי ערה ד"ה פמח): ידוע הוא דלא אפשר יום בלא לילה ולילה בלא יום, וכן הוא במדות הנוכרים. דרך משל אם הוא במדת אהבה לבד יכול להיות שאני אוהב עוד ענינים אחרים או בני אדם אחרים, אבל אם אני מצרף היראה שאני ירא מפניו וגם האהבה שאני אוהבו, בודאי אני נזהר שלא לאהוב לשום דבר כלל, ואי אפשר שתחול עליו אהבה אחרת, בפרט מה שהוא נגד רצון האוהב, אם כן מזה היראה נשלמת האהבה. וכן מדת היראה לבדה היא התרחקות כנ"ל וכו', נמצא ששניהם יחדיו יכוננו ובזה נשלמה העבודה תמה ביראה ואהבה שלימה. אך זהו עדיין